

Denken als tegenwicht

Petra Bolhuis & Theo Meereboer

College 1

Leesstof blz. 11-44 De inleiding

www.maieutiek.nl

Hannah Arendt Linden 1906-New York 1975

www.maieutiek.nl

Introductie

- Biografische gegevens
 - Geboren 1906 in Linden bij Hannover. (1910 Königsberg)
 - Vlucht naar Frankrijk (1933) en Amerika (1941).
 - 1951 na 10 jaar stateeloosheid Amerikaanse
 - 1961-62 verslaggeefster voor The New Yorker van het Eichmann tribunaal
 - Overleden december 1975
 - Hoofdw werken; Totalitarisme, De menselijke conditie, Denken.

www.maieutiek.nl

Thema's

- Totalitarisme als menselijke mogelijkheid. On totalitarianism (1951)
- Wat mensen *doen* ipv denken/contemplatie. Vita activa of The human condition (1958)
- Banaliteit van het kwaad. (onnadenkendheid) Eichmann in Jerusalem (1969)
- De rol van denken (denken, willen en oordelen) The life of the mind I thinking (1971)

www.maieutiek.nl

Totalitarisme

- Totalitarisme="Totale overheersing van het individu door ideologie en geïnstitutionaliseerde terreur".
- Nazisme en Stalinisme zijn beide vormen van totalitarisme.
- "Dit nooit meer" is te gemakkelijk; we moeten doorgronden wat dit is in de mensen dat wij elkaar dit kunnen aandoen.

www.maieutiek.nl

Totalitarisme en het goede doel

- Totalitarisme claimt vaak een betere wereld in de toekomst.
- Tegenstanders en slachtoffers staan tussen de mensheid en haar 'betere toekomst' in.
- Tegenstanders moeten verdwijnen en zelfs vergeten worden.
- De kampen ziet Arendt als apotheose van het proces van ontmenselijking waar totalitarisme wezenlijk over gaat.

www.maieutiek.nl

Wat mensen doen (vita activa)

- ▣ Arbeid= herhaalbaar en op overleven gericht.
- ▣ Werk = iets nieuws maken dat arbeid gemakkelijker maakt.
- ▣ Handelen en spreken = ontmoeting van mensen onderling, waarin wij laten zien **wie** we zijn en niet **wat** we zijn.

www.maieutiek.nl

Privé-publiek-maatschappelijke

- ▣ Klassiek;
 - ▣ Privédomein = arbeid en 'wat'-relaties
 - ▣ Publiek domein= handelen en spreken en 'wie'-relaties
- ▣ Modern; het maatschappelijke domein overwoekert privé en publiek
 - ▣ Economische - en Nuttigheidsrelaties
 - ▣ Maakbaarheid van het goede leven (politics of the households)
- ▣ Probleem; waar vinden we handelen en spreken?

www.maieutiek.nl

Menselijke waardigheid

- ▣ De mens heeft zijn mens-zijn niet zoals de tijger zijn strepen. Om werkelijk mens te zijn moet er ruimte zijn voor een ontmoeting tussen mensen. In die ontmoeting moeten wij ons aan elkaar kunnen tonen (zelfonthulling) als een 'wie'.
- ▣ In arbeid en werk is dat 'wie' juist een lastige factor !
- ▣ Belangrijk; Ruimte voor pluraliteit.

www.maieutiek.nl

Pluraliteit

- ▣ Iedereen is gelijk in zoverre hij/zij verschillend is.
- ▣ Dat verschillend zijn willen/moeten mensen deel laten uitmaken van het politieke veld waarin wij aan elkaar **verschijnen**.
- ▣ Pluraliteit is Arendt's wapen tegen totalitarisme.
- ▣ Het gaat altijd over mensen en niet over de mens.

www.maieutiek.nl

Nataliteit

- ▣ Nataliteit is het vermogen iets nieuws te beginnen.
- ▣ Het is -zeker in het latere denken van Arendt- ook een wapen tegen de overheersing.
- ▣ Nataliteit geeft het vermogen weer om het onverwachte waar te maken 'tegen iedere waarschijnlijkheidsrekening in' zegt A. in vita activa.
- ▣ Hoop en verantwoordelijkheid

www.maieutiek.nl

Onvoorspelbaarheid

- ▣ De typisch menselijke eigenschappen maken de menselijke politieke wereld bij uitstek onvoorspelbaar.
- ▣ Alles willen vangen en voorspellen= opheffen van onvoorspelbare = opheffen van menselijke conditie.

www.maieutiek.nl

Stabiliteit verwerven we door;

- ▣ Het kunnen doen van belofte(s).
- ▣ Vrijheid in gebondenheid.
- ▣ Kunnen handelen en spreken

▣ **Vraag; wat is de rol van het denken?**

www.maieutiek.nl

Eichmann en de banaliteit van het kwaad

- ▣ Arendt verslaat het Eichmannproces

www.maieutiek.nl

Onnadenkendheid

“De vraag die zich opdrong was: zou de werkzaamheid van het denken als zodanig, de gewoonte om wat toevallig voorvalt of de aandacht trekt, te onderzoeken, de resultaten of bijzondere inhoud ervan buiten beschouwing gelaten - zou deze werkzaamheid tot de voorwaarden kunnen behoren waaronder de mensen zich van wandaden onthouden, of hen zelfs werkelijk daartegen kunnen 'conditioneren'?”

www.maieutiek.nl

We hoeven niet uitzonderlijk te zijn

- ▣ Menselijke waardigheid wordt niet overreind gehouden door mensen die iets heel uitzonderlijks doen, maar door mensen die vast weten te houden aan dat waarvan ze weten dat het het goede is;
- ▣ “Een held is iemand die in abnormale omstandigheden het normale kan blijven doen.”

www.maieutiek.nl

Elitair en intellectualistisch?

- ▣ Niet het IQ is van belang of het theoretisch gehalte. (v.b. Heidegger)
- ▣ Maar ook niet alleen de common sense, wat iedereen vindt.
- ▣ Eerder voorstellingsvermogen, dan IQ dat het mogelijk maakt om te denken.
- ▣ Eerder gebrek aan moed dan aan verstand dat ons weerhoudt van denken.
- ▣ Denken dient nader onderzocht te worden!

www.maieutiek.nl